

УДК 378.147:7.071.2

А. В. Соколова

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК СКЛАДОВА ДИРИГЕНТСЬКО-ХОРОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

© Соколова А. В., 2014
<http://orcid.org/0000-0002-1033-9396>

У статті проаналізовано сучасний стан забезпечення диригентсько-хорової підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва. Виявлення навчально-методичного комплексу, який сприяє ефективності даного процесу, дозволило визначити існуючі проблеми у даному напрямку освіти.

Ключові слова: музично-педагогічна освіта, диригентсько-хорова підготовка, навчально-методичне забезпечення.

Соколова А. В. Учебно-методическое обеспечение как составляющая дирижерско-хоровой подготовки учителей музыкального искусства.

В статье проанализировано современное состояние обеспечения дирижерско-хоровой подготовки будущих учителей музыкального искусства. Выявление учебно-методического комплекса, который способствует эффективности данного процесса, позволило определить существующие проблемы в данном направлении музыкального образования.

Ключевые слова: музыкально-педагогическое образование, дирижерско-хоровая подготовка, учебно-методическое обеспечение.

Sokolova A. V. Training and methodological software as a component choir conductor preparation of teachers of musical art

Defining training and methodological software as an important element of an integrated system of teaching choral conducting training of future musical art teachers, the article stresses that it must be a system that meets the needs of students in professional and personal experience, reflects the objectives, content, technology and forms of students' learning activities. High level achievement of choral conducting education is provided by a complete training and methodological complex consisting of basic and additional literature from different sources.

The study of musical and educational literature testifies that professional motivation for preparation of future music masters in the class of the choral conducting most effectively provides a learning - methodical complex in the composition of which it is advisable to include: train aids; reading-books of choral works, sections from collections of information -methodical materials; collections of

the professionally oriented tasks and exercises; audio and video training aids for students' educational and independent work.

The study of theoretical developments teaching of conducting and choral training of future music teachers proves insufficient study of the problem by modern scientists, the existing contradiction between what should be and what is in reality.

Key words: *musical-pedagogical education, conducting and choral training, training and methodological software.*

Постановка проблеми та її актуальність. Провідною проблемою сучасної педагогічної системи вищої школи ХХІ ст. виступає ґрунтовна теоретична й практична підготовка фахівців з високим творчим потенціалом. На вирішення цих завдань націлюють державні документи: закон України «Про освіту», Державна програма «Освіта» Україна ХХІ століття, Закон України «Про загальну освіту».

Оновлення вищої музично-педагогічної освіти вимагає збільшення потреби у фахівцях, які могли б не тільки вільно оперувати знаннями, вміннями й навичками, котрими оволоділи у процесі навчання, але творчо використовувати кращі досягнення, як педагогічної науки, так і музичного мистецтва.

Система української музичної освіти, зокрема диригентсько-хорової підготовки не повною мірою відповідає сучасним вимогам, що значною мірою підтверджується знецінюванням світової та вітчизняної музично-хорової спадщини. Тому особливо гостро постають питання оновлення навчально-методичної літератури для забезпечення диригентсько-хорової освіти майбутніх вчителів музичного мистецтва.

Аналіз наукових досліджень та літератури. Проблемі підготовки майбутніх вчителів до продуктивної діяльності присвячено значну кількість дослідницьких робіт у галузі психології та педагогіки (О. Алексюк, В. Беспалько, І. Зязюн, О. Пехота). Багатоаспектність проблеми професійної підготовки вчителя музики розкривається в роботах Е. Абдуліна, Л. Арчажнікової, Л. Безбородової, А. Болгарського, О. Олексюк та ін. Питання методичної спрямованості викладання спеціальних дисциплін розглядали О. Апраксіна, Л. Василенко та ін., диригентсько-хорових А. Козир, А. Кречківський, Т. Смирнова та ін.

Метою статті є вивчення ролі навчально-методичного забезпечення в диригентсько-хоровій підготовці майбутніх вчителів музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Обґрунтування нових концептуальних змін у змісті диригентсько-хорової освіти, його професійно – педагогічного компонента дає підстави для розгляду нових вимог до такого важливого фактору підвищення ефективності освітнього процесу у вищій школі, як навчально-методичне забезпечення. Як стверджують вчені, навчальна література виконує функцію форми щодо оновлення змісту. Від її якості, відповідності сучасним вимогам у значній мірі залежить результат диригентсько-хорової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Характерна для сучасного моменту динамічність вітчизняної системи професійної освіти, її прагнення до відповідності вимогам науки, технології, культури вступає у суперечність з регламентованою системою навчально-методичного забезпечення.

Вивчення стану навчально-методичного забезпечення, яке знаходить поширення в навчальному процесі сьогодні, дозволяє визнати: 1) за останній час практично не видається нової навчальної літератури; 2) більшою частиною посібники, методичні рекомендації тощо не отримують поширення, залишаючись надбанням певних кафедр ВИШів; 3) повільно проходить процес планування, розробки та використання нової продукції. Це дає можливість стверджувати – проблема методичного забезпечення є актуальною.

Аналітичне вивчення становища навчально-методичного забезпечення диригентсько-хорової підготовки в вузах свідчить про те, що в більшості з них забезпечення професійно-педагогічних дисциплін (гармонія, сольфеджіо, методика викладання дисциплін, хорознавство, хорова література) виборче, цілісна система навчально-методичного забезпечення тільки починає складатися. Т. Смирнова виділяє наступні типи навчально-методичної літератури: теоретичні підручники з хорознавства, навчальні посібники для практичної роботи з хоромим колективом; методичні рекомендації; збірники вокальних вправ для різних хорових складів; хоровий словник; збірники хорових творів та хрестоматії [6].

Вивчення досвіду викладання диригентсько-хорових дисциплін дозволяє стверджувати, що як важливий елемент цілісної педагогічної системи навчально-методичне забезпечення має бути системним, задовольняти потребу

студентів в професійному й особистому досвіді, відображати мету, зміст, технологію й форми навчальної діяльності студентів.

Досягнення високого рівня диригентсько-хорової освіти забезпечується повним навчально-методичним комплексом з основної (серія навчальних посібників) і додаткової літератури (інформаційні матеріали, розпорядження, документація), літератури з різних джерел (текстова, графічна, аудіовізуальна). Якісну навчально-методичну літературу визначає наявність опису мети конкретної дисципліни з відповідними параметрами, способів стимулювання пізнавально-професійної мотивації і доступне, лаконічне, емоційно-образне розкриття змісту професійного досвіду (знання, вміння, творчий досвід); забезпечення її форми, апарату контролю та корекції.

Крім того, оптимальні умови для активної пізнавальної діяльності студентів створюють: а) посібники з теоретико-пізнавальними та інструментально-практичними текстами; б) збірки інформаційно-методичних матеріалів, які включають конспекти лекцій, матеріали для практичних занять, текстові завдання, графіки контролю та корекції самостійної роботи; в) хрестоматії типових професійних проблем і труднощів; г) відео і аудіо посібники; д) збірники завдань [6].

Аналіз літератури з означеної проблеми свідчить, що існує велика кількість різноманітних засобів, які відповідають специфіці навчальної дисципліни «хорове диригування», сприяють вирішенню поставлених завдань, несуть певну інформацію, створюють творчу робочу атмосферу. Усі їх можна розділити на три групи: навчально-методична література; наочні предмети (об'єкти, зображення); технічні засоби.

Використання навчально-методичного забезпечення підвищує продуктивність навчання завдяки поліпшенню засвоєння навчальної інформації, систематизації навчального матеріалу, активізації пізнавальної активності та самостійної роботи студентів. При підготовці майбутніх вчителів музики в класі хорового диригування викладач може використовувати всі ці групи.

Спираючись на проведені дослідження теоретичних основ зазначеного феномена в галузі педагогічної та музично-педагогічної науки, можна відзначити, що основу роботи в класі хорового диригування становить література з інструментально-практичними й додатковими текстами. Перші –

виконуючи трансформаційну функцію, впливають на формування диригентських знань і умінь. Така література включає характеристики й аналіз основних способів діяльності диригента й вчителя музики, необхідні для засвоєння навчального матеріалу, самостійної роботи студентів, опис завдань, вправ і методик, спрямованих на оволодіння професійною майстерністю.

До додаткових текстів, які допомагають кращому засвоєнню репродуктивних і творчих методів навчання, відносяться хрестоматії, довідники й словники.

Вивчення музично-педагогічної літератури свідчить про те, що професійну мотивацію для підготовки майбутніх вчителів музики в класі хорового диригування найбільш ефективно забезпечує навчально-методичний комплекс, до складу якого доцільно включити:

1) навчальні посібники, які містять дидактично оброблену інформацію, викладену доступно й логічно емоційно;

2) хрестоматії хорових творів, розділи зі збірок інформаційно-методичних матеріалів, що включають біографічні відомості, цікаві випадки, важливі події з професійного життя видатних диригентів, композиторів; інтерв'ю, статті або розділи з монографій;

3) збірники професійно орієнтованих завдань та вправ, які відповідають розділам навчального посібника. У тому числі завдання, спрямовані на формування виконавського, педагогічного (репетиційного) і комунікативного досвіду;

4) аудіо та відео навчальні посібники для навчальної й самостійної роботи студентів, які наочно ілюструють професійні проблеми й завдання, активізують інтерес до майбутньої професії.

Якщо прийняти існуючу навчально-методичну літературу за 100%, то виявляється, в системі класних занять з хорового диригування 80% займає нотна література і тільки 20% - навчальна та методична. Крім того, детальне вивчення і першого і другого типу свідчить про її невідповідності сучасним потребам і цілям професійної підготовки майбутнього вчителя музики.

Вивчення досвіду викладання диригентсько-хорових дисциплін свідчить, що значну частину навчально-методичного забезпечення у сучасній підготовці майбутніх вчителів музичного мистецтва становлять, по-перше, наукові та методичні розробки другої половини ХХ ст., які не втратили своєї значущості й

сьогодні. Однак, вони не вивчені й не систематизовані згідно завданням реформування сучасної системи вищої освіти. По-друге, нотні збірники й хрестоматії доволі часто включають як високохудожні зразки музичного й хорового мистецтва, так і твори, що не становлять інтерес ні в музичному, ні літературному планах (старої соціальної, громадської, ідеологічної спрямованості тощо).

Формування й розвиток України як незалежної держави сприяли відродженню та реформуванню дивовижного пласта музичної культури – сакральної хорової музики, яка є невичерпним джерелом як духовного, морального, естетичного виховання людства, так і професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. Крім того, вітчизняна та світова культура поповнилася блискучими високохудожніми хоровими творами сучасних композиторів. Проте, на сьогодні вище окреслені жанри високохудожнього хорового мистецтва не знаходять свого застосування в музично-педагогічній диригентсько-хоровій практиці. І головна причина даної проблеми полягає у недостатній розробці посібників з дидактично обробленою інформацією, хрестоматій хорових творів, збірок методичних матеріалів, аудіо та відео навчальних посібників.

Висновки. Проведене дослідження теоретичних розробок навчально-методичного забезпечення диригентсько-хорової підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва свідчить про недостатність опрацювання даної проблематики сучасними науковцями, існуючу суперечність між тим яким воно має бути і яким воно є в реальності.

Література

1. Канерштейн М. М. Вопросы дирижирования [Текст] / М. М. Канерштейн. – Москва: Музыка, 1965. – 221 с.
2. Малько Н. А. Основы техники дирижирования [Текст] / Н. А. Малько. – Москва : Музыка, Ленинград : Музыка, 1965. – 219 с.
3. Мусин И. А. Техника дирижирования [Текст] / И. А. Мусин. – Ленинград: Музыка, 1967. – 352 с.
4. Ольхов К. А. Вопросы теории дирижерской техники и обучения хоровых дирижеров / К. А. Ольхов. – Ленинград: Музыка, 1979. – 200 с.
5. Пигров К. К. Руководство хором [Текст] / К. К. Пигров. – Москва: Музыка, 1964. – 220 с.

6. Смирнова Т. А. Хорознавство (історія, теорія, методика) Навчальний посібник. – Харків : ХНДУ. – 2000. – 179 с.

7. Хайкин Б. Э. Беседы о дирижерском ремесле: статьи / Б. Э. Хайкин. – Москва : Сов. композитор, 1984. – 240 с.

8. Чесноков П. Хор и управление им. Пособие для хоровых дирижеров / П. Г. Чесноков. – М. : Музгиз, 1961. – 240 с.